

ЗООЛОГИЯ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДА СТУДЕНТТЕРДІҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ

Ибадуллаева С.Ж., Сатмағамбетова Ә.Ж.

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті

Қазақстан Республикасында білім беру жүйесіндегі модернизациялау үдерісі – білім мазмұны мен сапасын арттыру, білім берудің ұлттық моделін жетілдіру, ақпараттық технологиялар жөнінде жаңаша педагогикалық көзқарас қалыптастыру секілді кешенді шараларға тікелей қатысты. Әлем тәжірибесі көрсеткендей, кез-келген мемлекеттің экономикалық жетістігі сол елдің білім жүйесі мен азаматтарының білім дәрежесіне байланысты. Өйткені білім арқылы ғана қоғамның интеллектуалдық капиталы мен инновациялық әлеуеті қалыптасады. [1]

Бұл мақсатты жүзеге асыруда еліміздегі білім беру саласының бағыт-бағдарын айқындайтын Білім беруді дамытудың 2015-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы қабылданғаны бәрімізге белгілі.

Білім беру жүйесіндегі жаңа білім парадигмасы білім, білік, дағды жиынтығын толық меңгерген, қоғам өміріне белсене араласатын, шығармашылықпен ойлайтын, өзін-өзі көрсете алатын, өздігінен ақпаратты іздеп, талдайтын және оны дамытуға қабілетті, кәсіби құзыретті, функционалды сауатты жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған. Қай қоғамда болмасын шешуші фактор – адам және жеке тұлға болып қала бермек. Еліміздегі әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістер, республиканың әлемдік деңгейде білім беру жүйесіне жетуде жасаған қадамдары осы кезге дейін педагогика теориясы мен практикасында бекітілген білім беру парадигмаларын, жүйелерін, әдістерін, формаларын жетілдіру талабын қойды.

Білім берудегі жаңа басымдықтар – ізгіліктік педагогика, студенттердің тұлғалық әлеуетін анықтау және дамыту, әлеуметтік үдерістер мен тұлғааралық қарым-қатынастарды ұйымдастырудың ерекше формасы ретінде танылатын оқыту үдерісінің тиімділігін арттыру болып отыр. Болашақ кәсіби құзыретті маман осы ақпараттық қоғамнан қалыспай, жедел ойлаушы, жедел шешім қабылдаушы, ерекше ұйымдастырушылық қабілетті, нақты бағыт – бағдар беруші болып шығуы – бұл қазіргі заманның талабы. Студенттердің кәсіби құзыреттілік мәселелері туралы пікірлер маман даярлау мәселелерімен айналысып жүрген отандық және шетелдік ғалымдар, педагогтар, психологтар еңбектерінде көрініс табуда. [2]

«Құзыреттілік» түсінігі білім беру саласында 1960-1970 жылдардағы шетел әдебиеттерінде, ал 1980 жылдардың соңында отандық әдебиеттерде кездесті. «Кәсіби құзыреттілік, жете білушілік» ұғымын енгізудің қажеттілігі оның мазмұнының кеңдігімен, интегративтік сипатымен, «кәсіптілік», «біліктілік», «кәсіби мүмкіндіктер» және т.б. түсініктерді біріктіреді. [3]

Л.М Митина «құзыреттілік» ұғымына «білім, дағды, білік, сонымен қатар практикада, тілдесімде, жеке тұлғаның өзін-өзі дамытуда қолданатын тәсілдері», - деген анықтама береді.

Г.Ж Ниязова зерттеу жұмысында «құзыреттілік» ұғымына «Білім беру құзыреттілігі – бұл студенттің мағыналық бағдарлары, білімдері, біліктіліктері мен тұлғалық және

әлеуметтік іс-әрекетін жүзеге асыруына қажетті нақты анықталған объектілер шеңберіне қатысты тәжірибелерінің жиынтығы»,- деп анықтама береді.

Құзыреттілік қалыптастыру дегеніміздің өзі болашақ кәсіби маманның – қазіргі студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып ойлаудың, интеллектуалдық белсенділіктің жоғары деңгейіне шығу, жаңаны түсіне білуге, білімнің жетіспеушілігін сезінуге үйрету арқылы ізденуге бағыттауды қалыптастырудағы күтілетін нәтижелер болып табылмақ. Жоғарыда келтірілген мәліметтерді тұйықтай келе зоология пәні бойынша студент бойына зерттеушілік құзыреттілікті бірнеше жолмен қалыптастыруға болады:

- зерттеушілік қабілеттерін дамытатын орта жасау керек, яғни зертханалық сабақтар, курстық жұмыстар;

- студенттердің өз бетінше танып білу қабілеттерін дамытып отыратын оқыту технологияларын пайдалану арқылы қалыптастыру;

- сабақ барысында ойын әдістерін қолдану арқылы қалыптастыру.

Сонымен қатар, ойын технологиясын қолдану арқылы студенттердің зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыруға болады. Сабақ барысында тест және карточкалық тапсырмаларды, кубизм стратегиясын, INSERT картасын пайдалану арқылы және т.б. технология түрлерін қолдану арқылы студенттердің зерттеушілігін қалыптастыруға да болады.

Зерттеушілік құзыреттілік – белгілі бір саладағы білімдер жиынтығы, зерттеу дағдыларының болуы, алған білімдері мен дағдыларын нақты бір қызметке пайдалана алуы[4]. Зерттеушілік құзыреттілік студентте оқу-таным әрекетінің ажырамас бір бөлігі ретінде қалыптасуы тиіс, себебі аталған құзыреттілік тек зерттеушілік әрекеттерде ғана қалыптасады. Студенттердің бойына зерттеушілік дағдылардың қалыптасуы, олардың пәндер бойынша білімдерінің кеңеюіне, дұрыс бағыт алуына және қызығушылықтарының артуына себеп болады. Зерттеушілік дағдылар ойлаудың ғылыми образының дамуына негіз болады. Олар балалар ұжымында, студенттер, педагогтар, ғалымдар мен мамандар арасында мәнді қарым-қатынастың қалыптасуына ықпал етеді. Аталмыш процестің маңызды бір бөлігі ретінде студенттің өз бетінше жұмысын қарастырамыз, оларды тәжірибеде пайдалана алу, көп мөлшердегі ақпаратпен сауатты жұмыс істеу, зерттеу үшін тиісті мәліметтерді жинау, оларды талдау, проблемаларды шешу үшін болжамды (гипотеза) ұсыну, қорытынды жасай алу, заңдылықтарды белгілеу, практикалық шешімдер таба білу жатады.

Кәсіби өзін-өзі анықтау студенттердің ғылыми-зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыруда өте маңызды. Зерттеушілік құзыреттілігі студенттер танымының ойлау, іздену, логикалық, шығармашылық үдерістерімен байланысты білім беру құзіреттіліктерінің тұтас кешенін құрайды. Ғылыми-зерттеу құзыреттілігін қалыптастыру кезінде теориялық материал саналы түрде меңгеріледі, негізі ұғымдардың белгілері ажыратылады, білім көлемі кеңейеді, әр түрлі дағдылар мен біліктіліктер қалыптасады, басқа пәндермен сабақтасады. Осыған байланысты қазіргі уақытта заманауи жоғары оқу орындарында білім беру барысында тек жүйелі білім, дағды мен біліктілік қалыптасып қана қоймайды. Жоғары оқу орындарында қазіргі таңда студенттің интеллектуалдық және өнегелік дамуына, шығармашылық ойлаудың қалыптасуына, ақпараттармен жұмыс істей алуына бағытталған. Педагогикалық қызметтің негізгі бағытына студенттердің ғылыми

зерттеу құзыреттілігінің дамуы үшін оқу материалдарын бірлестіру арқылы қолайлы орта жасау болып табылады. [5]

Студенттердің зерттеушілік құзыреттіліктерін қалыптастырып, дамыту үшін келесідей бағыттарды ажыратуға болады:

- зерттеу сапасын дамытуға бағытталған оқу-әдістемелік кешендер пайдалану;
- ақпаратпен өз бетімен жұмыс істеудің тиімді әдіс-тәсілдерін қалыптастыру, студенттер қабылдауының жастық және жеке тұлғалық ерекшеліктерін ескеру;
- жалпы білім беру үдерісіне жобалар және зерттеу технологияларын енгізу: сабақтан тыс уақытта студенттердің интеллектуалды тәрбиеленуі бойынша тұлғаға бағытталған жұмыстар жүйесін пайдалану.

Зерттеушілік дағдылар неғұрлым ерте қалыптасып, дамытса, соғұрлым сабақтар, зертханалық сабақтар, арнайы курстар тиімді өтеді. Сондықтан зерттеушілік дағдыларды мазмұны мен орындалуы бойынша қарапайым тәжірибелер арқылы ертерек қалыптастырып, дамытқан жөн. Осыған орай, жоғары оқу орнында студенттердің зерттеушілік жұмыстарын, ғылыми жобаларды, ғылыми конференцияларды ұйымдастырып, оларға қатысып отырғандары жөн. Жоғарыда келтірілген барлық мәліметтер студенттердің зерттеушілік құзыреттіліктерінің дамуына ықпал етіп, студенттің құзыретті маман ретінде қалыптасуына жол ашады деп есептейміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Қазақстанның үшінші жаңғыруы жаһандық бәсекеге қабілеттілік» Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. – 2017, қаңтар- 31б.
- 2.Набиева Е.В. Формирование исследовательской компетентности студентов педагогического университета через систему спецкурсов по единой проблематике автореф... канд.пед.наук.- Иркутск, 1999.- 27с.
3. Зеер Э.Ф. Компетентностный подход к модернизации образования Высшее образоваие в России.- 2005, 23-30с.
4. Құдайбергенова К.С. Құзырлылық білім сапасының крийтерийі әдіснамасы, және ғылыми- теориялық негізі.- Алматы, 2008- 327б.
5. Кудайбергенова А.М. Развитие системы непрерывной научно- исследовательской работы студентов в классических университетах Республики Казахстан дис. ... канд.пед.наук.- 2010. – 147с.